

172. POPULI METUUNT et istud satis patuit in rege Theodorico
 173. qui obtenta 174. licencia subiugandi Hesperiam tandem crescentibus
 uiribus potencior factus est imperatore Romano cui innumeri
 175. populi subduntur. Deinde cum dicit (42) O IAM MISERAS rogat
 deum ut ea lege regat homines qua regit celum dicens (43) O
 QUISQUIS supple es tu deus QUI NECTIS OMNIA FEDERA RERUM
 RESPICE MISERAS TERRAS id est homines habitantes in terra quia
 scilicet nos (45) HOMINES NON PARS VILIS immo ualde nobilis pars
 OPERIS TANTI id est mundi QUATIMUR FORTUNE SALO id est mari.
 Fortuna mari comparatur quia sicut undis iactatur nauis nunc in
 altum nunc in profundum sic homo per Fortunam nunc in prosperitatem
 nunc in aduersitatem. O RECTOR (46) COMPRI^{176.}ME RAPIDOS FLUCTUS
 id est irrationabiles impetus Fortune et (48) FIRMA STABILES
 177. TERRAS id est homines stabilitos in terris EO FEDERE id est
 eo ordine prouidencie QUO CELUM IMMENSUM REGIS.

[I p 5]

HEC UBI CONTINUATO prosa quinta in qua super hisque dicta
 sunt a Boecio ponitur philosophica discussio. Et circa hoc duo

---

172 populi RP propri J pp' O / 173 theodorico RPO th'o'do^{co} J /
 174 oppenta J / 175 populi RP propri J pp' O / 176 rapidos RPO
 rabidos J / 177 stabilitos RPO stabiles J /

facit. Primo ostendit quomodo audita querimonia¹ Boecii
 Philosophia se habuit, secundo quomodo querimoniam² Boecii
 discussit ibi (2) CUM TE, INQUIT. Dicit ergo HEC UBI id est
 postquam CONTINUATO quia nondum aliquo remedio interrumpebatur
 DOLORE DELATRAVI id est contra rationem locutus sum³ ILLA NICHIL
 MOTA MEIS QUESTIBUS quia irrationabilibus. Non enim⁴ est sapientis
 moueri hiis que contra rationem dicuntur ab insipiente⁵ sed magis
 talem instruere et consolari, inquit. Deinde cum dicit (2) CUM
 TE, discutit querimoniam⁶ Boecii. Et circa hoc tria facit.
 Primo enim ostendit quid de sua indisposicione per istam querimoniam⁷
 cognouit; secundo quedam irrationabiliter dicta perimpendit ibi
 (20) ITAQUE NON TAM. Tercio modum remedii adhibendi concludit
 ibi (25) ET TU QUIDEM. Dicit ergo (2) CUM TE MESTUM scilicet
 animo LACRIMANTEMQUE VIDISSEM ILLICO id est statim MISERUM⁸ miser
 enim est cuius animus mutacionem temporalium sequitur scilicet
 ut aduersitate deprimatur et prosperitate extollatur (4) EXULEMQUE
 COGNOVI exul est homo qui extra natale solum et connaturalem
 regionem inuitus uitam⁹ agit. Et quia homini, in quantum
 rationalis est, connaturale est manere intra¹⁰ terminos rationis,

-----
 1 queremonia J / 2 queremoniam J / 3 sum JP fui RO / 4 est om. O /

5 insipiente RPO incipiente J / 6 queremoniam J / 7 queremoniam J /

8 9 uitam R om. PJMO / 10 intra R infra PPeJMDO /

8 scilicet om. O /

¹¹ ideo quando aliquis exit terminos rationis quodam modo exul
 dici potest. Et sic loquitur hic Philosophia et istud
 exilium perpendit Philosophia ex lacrimis eius, quia si
 tenuisset se intra ¹² limites rationis non ita de temporali
 aduersitate doluisset. Sed quia, licet turbacio rationis
 perpendatur ex dolore, non tamen quantitas turbacionis nisi ex
 dolentis sermone, ideo subiungit SED NESCIEBAM QUAM LONGINQUUM
 ID ESSET NISI ORACIO TUA PRODIDISSET, sed, ne Boecius propter
 talem indisposicionem in desperacionem ¹³ laberetur, statim
 consolando subiungit (6) SED TU QUOQUE ¹⁴ PROCUL A PATRIA id
 est a limite rationis NON QUIDEM PULSUS ES quasi diceret quamuis
 procul sis a patria tamen ¹⁵ non est desperandum de reditu quia
 non es pulsus ab aliquo qui te extra patriam uiolenter detineat
 (7) SED ABERRASTI scilicet per te ipsum et ita per te ipsum
 redire tibi licet si directus aliqualiter ¹⁶ fueris. Nota quod
 PULSUS importat quandam uiolenciam et coaccionem; coaccio autem
 excludit facultatem et ideo pelli non potest ¹⁷ extra terminos

---

 || ideo quando aliquis exit terminos rationis O om. J quodam modo
 excluditur qui non cohibetur huius terminis id est dictamine
 rationis R ideo quando extra limites rationis est PPe ideo quando
 . . . rationis om. MD / ¹² intra R infra PJO / ¹³ disperacionem J,
¹⁴ quoque RPO quam J / ¹⁵ tamen J / ¹⁶ aliqualiter RPO
 aliter J / ¹⁷ potest RPO potest quis J /

recte rationis quamdiu remanet in eo facultas sequendi iudicium
 recte rationis. Et¹⁸ quia in tantum habet aliquis facultatem
 sequendi iudicium rationis¹⁸⁻⁵ in quantum informatus est cognitione
 principiorum, ideo¹⁹ nullus pelli potest extra terminos rationis
 quamdiu manet cognitio principiorum qualis erat in Boecio, sicut
 patet ex quibusdam dictis supra et amplius patebit ex hiis que
 dicentur infra prosa sexta. Talis tamen aberrare potest in
 quantum ex principiis cognitis²⁰ potest aliqua male deducere et
 quia male deducens putat se tali deducione necessitari et pelli,
 cum tamen hoc non sit uerum, ideo subiungit (7) AT pro sed SI TE
 PULSUM EXISTIMARE MAVIS id est si mauis stare in hac falsa
 existimacione propter malam deducionem tuam, scilicet quod
 pulsus sis extra terminos rationis, quam mihi credere dicenti
 quod ABERRASTI²¹ TE POCIUS IPSUM^U PEPULISTI quia non alieno impetu
 sed proprio defectu terminos rationis exiisti. (8) NAM ID
 scilicet pellere te a patria QUIDEM DE TE NUMQUAM CUIQUAM FAS
 FUISSET. Et hoc probatur dupliciter: primo ex condicione²²
 principis patriam regentis, ubi aduertendum quod in ciuitatibus²³
 terrenis ubi plures principantur simul uel successione contingit

-----
 18 Et quia in tantum . . . iudicium rationis J (rationis iudicium) R
 om. PO / 19 ideo R et ideo PJO / 20 cognitio JR congruis PO /
 21 abarrasti J / 23 ciuitatibus RPO ciuibus J /

22 probat Q /

principes quandoque machinari in depulsionem ciuium eo quod
 eorum depulsione aut principatum²⁵ se estimant facilius
 acquirere uel acquisitum diucius optinere uel eciam in obtento
 singularius preeminere.²⁶ Sed non sic de patria Boecii, per
 quam mansionem infra terminos rationis intelligimus. In hac
 enim est tantum unus princeps, scilicet Deus, qui est principium
 et regula recte rationis, unde et unusquisque in terra uiuit²⁷^u
 secundum rectam rationem in quantum subicitur legi et regule
 diuine. Et quia in quantum quis uiuit secundum rectam rationem
 in tantum manet in patria et ciuitate propria cuius Deus est
 princeps, patet quod²⁹ in tantum quis manet in patria in quantum
 subicitur Deo. Et quia princeps in subiectione suorum delectatur,
 patet quod Deus delectatur in multitudine ciuium et non in
 depulsione, quia³⁰ depelli non potest nisi rebellando Deo et
 recedendo a ratione: nullus autem princeps delectatur in
 rebellione³⁰ ciuium. Et quia in tantum quisque liber est in
 quantum inest ei facultas operandi secundum rationem, in tantum
 autem quisque subicitur Deo in quantum operatur secundum rationem,

---

24 machinari quandoque O / 25 aut principatum RPO dominacionem aut principatum J/
 26 preuenire O / 27 tantum O / 28 et ciuitate in patria om. P/
 29 patet quod RO quod patet J / 30 quia depelli . . . rebellione O (re-
 cedendo] reducendo; autem] enim) R (a rebellione)P /

manifestum est quod summe libertatis est quod homo diuine legi
 subiciatur. Et hoc est quod dicit hic Philosophia (9) SI ENIM
 REMINISCARE CUIUS PATRIA³² quia illius cuius habitacio est manere
 infra terminos rationis ORIUNDUS SIS oriundus dicitur de hac
 patria in quantum in ortu suo animam intellectiuam accepit³³ cui
 naturale est operari secundum dictamen rationis (10) NON supple
 illius QUE REGITUR IMPERIO MULTITUDINIS UTI scilicet patria
 ATHENIENSIVM quia secundum Eusebium in Cronicis regnum
 Atheniensium primo gubernabant reges secundum tempus uite sue
 successiue, postea uero constituti sunt principes qui decennalem
 agebant magistratum, tandem uero facti sunt principes annui³⁴ ita
 quod nouem electi annuo imperio ciuitatem regebant (11) SED
 supple patrie tue cuius oriundus es (12) EST UNUS DOMINATOR ET
 UNUS REX. Ista sententia in ueracioribus et antiquioribus libris
 in³⁵ uerbis Grecis ponitur QUI FREQUENCIA CIVIVM NON DEPULSIONE
 LETATUR; (13) CUIUS AGI id est duci FRENIS id est preceptis
 prohibitiuis ATQUE OBTEMPERARE IUSTICIE scilicet secundum precepta
 affirmatiua (14) SUMMA LIBERTAS EST. Huius ratio patet ex dictis
 secundo ibi (15) AN IGNORAS. Probat idem ex statuto legis.
 Continuacio: bene³⁶ dixi quia nulli licet depellere te a patria et³⁷

-----
 33 accepit RPO accipit J / 34 annui RO anni (?) J ciuium (?) P /
 35 in RPO et J / 36 bene R unde JO om. P / 37 et ROD aut J om. P /

31 est om. 0 / 32 pa-
 tria 0 /

ciuitate tua quia hoc esset contra legem ciuitatis tue. Unde
 dicit AN IGNORAS ILLAM LEGEM ANTIQUISSIMAM scilicet quia a
 principio condicionis eius datam CIVITATIS TUE QUA SANCITUM
 EST id est stabilitum EI IUS EXULARE NON ESSE QUISQUIS IN
 EA SEDEM FUNDARE MALUERIT ? Dicitur quod Romulus fundata
 ciuitate Romana, ut eam populosiore redderet, istam legem
 statuit, que utique lex quantum ad ciuitatem spiritualem
 uel patriam de qua supra locutus est maiorem uigorem habet,
 quia ab hac ciuitate nullus exulat nisi per affectionem
 temporalium exeundo terminos rationis. Talis autem affectio
 est uoluntaria et ideo sola uoluntate quis ab hac ciuitate
 exulat et quia talis affectio non potest occupare hominem quamdiu
 infra terminos rationis se tenet, ideo dicit (17) NAM QUI VALLO
 EIUS AC MUNIMINE uallum et munimen huius ciuitatis dicitur lex
 imposita affectioni hominis secundum dictamen rationis CONTINETUR,
 NULLUS METUS EST NE EXUL ESSE MEREATUR. AT pro sed QUISQUIS
 EAM DESIERIT UELLE INHABITARE exeundo legem rationis affectione
 nimia temporalium (20) PARITER DESINET ECIAM MERERI scilicet esse
 illius ciuitatis. Deinde cum dicit (20) ITAQUE NON TAM quedam

38 scilicet racione qui O / 39 sancitum JP sanxitum RD sanctit' O /
 40 stabilitur J / 41 ei ius D ei R eius PJO / 42 utique lex que J / 43 af-
 fectus J / 44 potest potest O / 45 ne / PeO ut ne R nec D ut J /
 46 esse ciuis O / 47 tam RPPeD tam etc. JO /

a Boecio irrationabiliter dicta reprehendit. Boecius enim supra conquerendo de statu suo sola planxit incommoda⁴⁹ corporalia spiritualem animi sui deiectionem⁴⁸ non curans unde contra hoc Philosophia solam animi deiectionem⁴⁸ plangit et corporalia incommoda paruipendit. Unde quasi respondens ad illud quod Boecius supra prosa quarta plangendo quesivit (20) NICHILNE TE IPSA FACIES LOCI MOVET ? dicit ITAQUE NON TAM ME LOCI HUIUS scilicet in quo corporaliter exulas QUAM TUA FACIES MOVET quasi diceret multo plus moueor pro deiectione animi tui qui michi per faciem tuam innotescit quam pro loco isto in quo corporaliter existis. Homo enim fortis animo indifferenter omni loco utitur pro patria. Unde Ovidius de Fastis libro primo: ²

Omne solum forti patria est ut piscibus equor.

Et similiter⁵⁰ quia supra conquestus est de carencia bibliotece et librorum istam carenciam quasi paruipendens respondet (21) NEC REQUIRO POCIUS PARIETES BIBLIOTECES quid sit biblioteca patet supra prosa quarta COMPTOS id est ornatos EBORE ET VITRO⁵¹ QUAM SEDEM id est quietem tue mentis IN QUA COLLOCAUI NON LIBROS qui ponuntur in biblioteca SED ID QUOD LIBRIS PRECIUM⁵² FACIT scilicet sentencias LIBRORUM QUONDAM MEORUM unde rationabilius esset

a. I 493

48 non cursus . . . deiectionem om. P / ⁴⁷ hoc RO huiusmodi J / 50 sic J / ⁵¹ iu-
tro J / 52 protitum (?) J /

plangere quod istas sententias per obliuionem perdididsti et ab eis per dolorem recessisti quam quod libris uel biblioteca careas cum illa non nisi propter has ualeant. Deinde cum dicit (25) ET TU QUIDEM modum remediandi concludit ostendens ⁵³ quod quia uehemencia passionum turbatus erat nondum aptus erat ad recipiendum remedia forciora sed oportuit primo adhibere leniora. Et circa ⁵⁴ hoc duo facit. Primo enim sub breuitate recolligit ea per que eum sic turbatum ostendit. Secundo ex hoc modum remediandi concludit ibi (38) SED QUONIAM PLURIMUS. Breuiter ergo occasiones sue perturbacionis recolligendo dicit (25) ET TU QUIDEM DE TUIS MERITIS IN COMMUNE BONUM VERA QUIDEM SED PRO MULTITUDINE GESTORUM TIBI id est a te PAUCA DIXISTI. DE OBIECTORUM TIBI VEL HONESTATE ⁵⁵ puta quod uoluit salutem senatus VEL FALSITATE puta de impedimento delatoris et compositione litterarum de quibus diffuse dictum est supra prosa quarta CUNCTIS NOTA MEMORASTI. (28) DE FRAUDIBUS SCELERIBUSQUE DELATORUM id est accusatorum tuorum TU ⁵⁶ QUIDEM STRICTIM ATTINGENDUM id est breuiter transeundum PUTASTI supple et bene: non enim oportuit in talibus immorari que omnibus nota sunt cuius modi ista sunt. ⁵⁷ Unde subdit (30) QUOD EA MELIUS UBERIUSQUE VULGI ⁵⁸ ORE CELEBRENTUR.

---

53 quod on. O / 54 contra J / 55 hominstate J / 56 recte (supra scr.) tu J /
 57 scilicet illa O / 58 uulgi PO uulgo R recognoscentis omnia ante uulgi
supra scr. J /

(32) INCREPUISTI ECIAM VEHEMENTER INIUSTI FACTUM SENATUS supple
 et merito (33) AC DE NOSTRI CRIMINATIONE DOLUISTI quia occasione
 mei imposuerunt tibi sacrilegium LESE QUOQUE OPINIONIS id est ⁵⁹
 fame tue DAMPNA FLEVISTI et hec omnia tibi occasiones perturbacionis
 erant et doloris. (34) POSTREMUS ⁶⁰ DOLOR supple tuus INCANDUIT
 id est uehementer aduersus Fortunam exarsit CONQUESTUSQUE supple
 es PREMIA EQUA MERITIS NON PENSARI id est reddi uel recompensari.
 (36) POSUISTI QUOQUE VOTA IN EXTREMO MUSE SEUIENTIS id est ⁶¹
 irrationabiliter contra Deum loquentis UTI PAX QUE supple regit
 CELUM TERRAM REGERET. ⁶² Et hec signa sunt uehementis perturbacionis.
 Deinde cum dicit (38) SED QUONIAM PLURIMUS ex hac uehementi
 perturbacione modum remediandi concludit. Et circa hoc duo facit.
 Primo enim quod dictum est concludit. Secundo ad eius confirmacionem
 quedam exempla adducit metro sexto ibi CUM PHEBI. Dicit ergo
 (38) SED QUONIAM PLURIMUS ⁶³ TUMULTUS AFFECTUUM INCUBUIT ut patet
 ex dictis DIUERSUMQUE id est ad diuersa ⁶⁴ TE DISTRAHUNT DOLOR
 IRA MEROR ⁶⁵ quia dolor trahit ad desperationem, ira accendit ⁶⁶
 ad vindictam, meror inducit tocius mentis aggrauacionem (40) UTI
 NUNC MENTIS ES NONDUM TE VALIDIORA REMEDIA CONTINGUNT (41) ITAQUE ⁶⁷

59 turbacionis O / 60 p(r)oit(r)emus J / 61 regebit J / 62 terra O /

63 plurimus tibi J / 64 ad diuersa P a diuersa Raduersa JO /

65 merorque O / 66 accendit RP accedit O ascendit J / 67 ita O /

68 accendit RP accedit O ascendit J /

68 PAULISPER UTEMUR LEUIORIBUS scilicet remediis UT EA QUE IN
 TUMOREM scilicet inflacionem⁶⁹ animi INDURUERUNT⁷⁰ INFLUENTIBUS
 PERTURBACIONIBUS predictis MOLLESCANT⁷¹ TACTU BLANDIORE id est
 suauiore AD RECIPIENDAM VIM ACRIORIS MEDICAMINIS.

[I m 6]

CUM PHEBI metrum sextum quod dicitur Gliconium ab inuentore
 coriambicum¹ a pede dominante. Constat enim hoc metrum primo
 pede spondeo secundo coriambo qui est pes tetrasyllabus³ constans
 prima et ultima longa et duabus mediis breuibus tercio pirrichio
 qui est pes dissyllabus constans duabus breuibus. Loco huius
 autem aliquando recipit iambum propter indifferenciam ultime
 sillabe. Quia igitur⁴ Philosophia dixerat quod Boecio nondum
 ualarent remedia forciora, hoc confirmat hic dicens per exempla
 quod omnia requirunt determinatum tempus ita quod si extra⁵
 tempus suum fiant non prosperantur. Et a simili si darentur
 Boecio ualida remedia tempore non suo, non haberent bonum exitum.

-----
 68 utemur RPO utimur J / 69 inflacionem JR inflammacionem PO /
 70 induruerunt RO induerunt J induxerunt P / 71 mollescant PO(?)R
 molestant J /

2 constans O /

1 coriambicum RPO coriambicum J / 3 tetrasyllabus PO om. R
 tetrasyllabis J / 4 igitur RPO ergo J / 5 extra quod
 si extra O /